

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Systemová podpora profesionálního výkonu sociální práce

Kritéria pro specializace sociální práce

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Cíl a obsah příspěvku

Cíl příspěvku: Reflektovat, na základě jakých kritérií definovat specializace SP? Kdo v současném systému by mohl být považován za specialistu?

Obsah příspěvku:

1. Návaznost na dokumenty
2. Vyplývající úkoly
3. Zamyšlení nad pozitivy a negativy navržených kritérií pro specializace

Návaznost na dokumenty:

Pracovní dokument pro tvorbu věcného záměru zákona o sociálních pracovnících (profesní zákon) - červen až září 2014

2.3. Další vzdělávání

2.3.1. Úvodní ustanovení

2. Sociální pracovníci se mohou účastnit dalšího vzdělávání, kterým si zvyšují kvalifikaci, a **dalšího vzdělávání, kterým získávají specializaci.**

Návaznost na dokumenty:

Pracovní dokument pro tvorbu věcného záměru zákona o sociálních pracovnících (profesní zákon) - červen až září 2014

3.1.2. Sociální pracovník - specialista

Sociální pracovník specialista je fyzická osoba, která

1. je odborně způsobilá dle čl. 2.1, (*pozn. Vzdělání v oboru sociální práce*)
2. získala prokazatelně nejméně 3 roky praxe v postavení všeobecného sociálního pracovníka,
3. získala specializaci v oblasti sociální práce dle bodu 3.1.2.1. (*pozn. viz následující snímek*),
4. samostatně vykonává odborné činnosti sociální práce v rozsahu této specializace,
5. metodicky vede všeobecné sociální pracovníky v oblasti své specializace.

Návaznost na dokumenty:

Pracovní dokument pro tvorbu věcného záměru zákona o sociálních pracovnících (profesní zákon) - červen až září 2014

3.1.2.1. Specializace v oblasti sociální práce

1. Specializaci, tedy **speciální odborné kompetence v práci s klienty**, sociální pracovník získává absolvováním specializačního vzdělávání, výcviků, praxí v sociální práci po praktickém ověření požadovaných kompetencí a složení specializačních zkoušek k výkonu specializované sociální práce.
2. Obsah specializace včetně požadovaných kompetencí, a formy a podmínky získání specializace, stanoví zvláštní právní předpisy a prováděcí předpisy na základě návrhu profesní komory.

Návaznost na dokumenty:

Doprovodný text k pracovnímu dokumentu pro tvorbu věcného záměru zákona o sociálních pracovnících (profesní zákon) - červen až září

3.1.2.1. Specializace v oblasti sociální práce

Získávání specializace a licence se tedy navrhuje podmínit vytvořením flexibilního, avšak **systemového řešení** vzdělávání jak na teoretické úrovni, tak na úrovni praktického ověření. Ověření se navrhuje svěřit profesní komoře, která uvedené úrovně bude také formálně stvrzovat uveřejněním v registru vedeném ministerstvem.

Pro **teoretickou část** budou stanoveny podmínky specializačního i licenčního řízení.

Na základě splněného individuálního plánu, který spolu se sociálním pracovníkem aspirujícím na specializaci nebo licenci sestaví školitel, kterým je sociální pracovník s licenci, probíhá **praktická stáž** a ověření kompetencí stanovených prováděcím právním předpisem.

Návaznost na dokumenty:

Doprovodný text k pracovnímu dokumentu pro tvorbu věcného záměru zákona o sociálních pracovnících (profesní zákon) - červen až září

3.1.2.1. Specializace v oblasti sociální práce – požadavky na systém

- Vzhledem k tomu, že záměrem zákona je sociální práci **sjednocovat**, nikoli tříštit, systém specializací s největší pravděpodobností nebude kopírovat výkon sociální práce v jednotlivých odvětvích (přestože jednotlivá odvětví mohou vyžadovat doplnění vzdělání pro plnohodnotný výkon sociální práce, jako např. zdravotnictví, sociálně-právní ochrana dětí aj.
- Požadavek na **flexibilitu** systému ve vztahu k praxi sociální práce.
- **Systémové řešení** na úrovni teorie a praxe.
- Navrhovaný další požadavek: přehlednost a nízká administrativní náročnost

Vyplývající úkoly

1. Pojmenovat možná kritéria, na základě kterých lze rozlišovat specializace.
2. Zvolit nejvhodnější z nich, aby naplňovalo požadované principy sjednocování (a nikoliv tříštění), flexibility a systémovosti (a přehlednosti/nízké administrativní náročnosti).*
3. Vnitřně diferencovat specializace dle zvoleného kritéria.**
4. Vymežit formální požadavky pro dosažení specializací - např.:
 - Vymezení obsahu každé specializace včetně požadovaných kompetencí.
 - Vymezení požadavků na teoretickou (forma zkoušky, okruhy zkoušky, kritéria hodnocení) část zkoušky.
 - Vymezení požadavků na praktickou (způsob realizace stáže, rozsah, role školitele, kritéria hodnocení) část zkoušky.

* Modře označené body budou předmětem úvah na semináři

** Bude uveden jeden příklad.

Ad 1) Pojmenovat možná kritéria, na základě kterých lze rozlišovat specializace: Rozlišovat vůbec specializace?

Proč ano

- Je to v návrhu zákona.
- Může to motivovat sociální pracovníky k dalšímu vzdělávání.
- Rozlišení specializací může demonstrovat vzdělávací úsilí a zásluhy sociálního pracovníka před klienty i kolegy.
- Mohlo by být přesnějším kritériem pro finanční ohodnocení sociálních pracovníků, pokud by se podařilo propojit stupeň kvalifikace s platy.

Proč ne

- Zvyšuje to administrativní náročnost vyplývající ze zákona.
- Zvýší to náklady na fungování Profesní komory.
- Zvyšuje hierarchizaci mezi sociálními pracovníky, kteří by potřebovali spíše sjednocovat.
- Může tudíž oslabit legitimitu zákona.
- Dvoustupňová diferenciace by mohla plnit podobnou roli jako třístupňová, ale byla by výrazně administrativně jednodušší.

Ad 1) Pojmenovat možná kritéria, na základě kterých lze rozlišovat specializace

Lze dle:

- **metod** sociální práce (např. mediace, krizová intervence, komunitní práce atd.)
- označení **pracovní pozice** v systému (např. kurátor, poradce, dávkový specialista atd.)
- **typových pozic** – seskupení pracovních činností, které lze v rámci obvyklé dělby práce vykonávat samostatně s určitou odbornou způsobilostí (Národní soustava povolání – kontaktní pracovník v SS, koordinátor pečovatelské služby, odborný kontaktní pracovník v SS, odborný resocializační pracovník, poradce v SS atd.)
- **resortů** (např. MPSV, zdravotnictví, školství atd.)
- **cílové skupiny** (např. senioři, sociálně vyloučení, rodiny atd.)
- **nepříznivé životní situace** (např. závislosti, problémy spojené se stárnutím, trauma a násilí atd.)

Ad 1) Pojmenovat možná kritéria, na základě kterých lze rozlišovat specializace

Další otázky k diskuzi:

- *Jaká další kritéria lze využít?*
- *Je nezbytné vytvářet „specializace“ tak, aby pokrývaly všechny oblasti sociální práce, nebo je specifikovat jen pro některé oblasti? (rizikem takové strategie bude další hierarchizace mezi sociálními pracovníky, protože ty, které budou disponovat specializací, budou považovány za prestižnější)*

Ad 2) Zhodnocení kritéria „dle metod sociální práce“

(např. mediace, krizová intervence, komunitní práce atd.)

Pozitiva

- Může být sjednocujícím kritériem pro různé oblasti sociální práce.
- Objevení nové metody by mohlo zaručovat flexibilní rozšíření specializací.
- Bylo by možno zahrnout i specializaci zaměřenou na řízení organizací sociální práce.

Negativa

- Sociální pracovníci by měli přizpůsobovat volbu metody individuální situaci klienta, proto by specializace na jednu metodu mohla vést k volbě nevhodných intervencí (bylo by v rozporu s hodnotou „individuálního přístupu“).
- Třídění metod je velmi nejednotné a ne zcela systémové, takže by pak vznikaly diskuze, co jsou metody, která by měly být předmětem specializace.
- Systém by byl administrativně náročný (čím více specializací, tím větší náročnost).

Ad 2) Zhodnocení kritéria „označení pracovní pozice v systému“

(např. kurátor, poradce, dávkový specialista atd.)

Pozitiva

- Specializace by byla ušita na míru potřebám konkrétní pracovní pozice.
- Systém by byl flexibilní (snadno by mohl reagovat na objevení nové pracovní pozice v systému).
- Bylo by možno zahrnout i specializaci zaměřenou na řízení organizací sociální práce.

Negativa

- Taková diferenciacie by neměla sjednocující charakter.
- Pracovních pozic je velké množství a bylo by diskutabilní, z čeho se mají typy práce odvozovat (ze zákonů, metodik, z názvů pracovních pozic v organizacích?)
- Systém by byl administrativně náročný.
- Systém není sjednocující.

Ad 2) Zhodnocení kritéria „dle typových pozic“

Seskupení pracovních činností, které lze v rámci obvyklé dělby práce v povolání vykonávat samostatně s určitou odbornou způsobilostí (Národní soustava povolání – kontaktní pracovník v SS, koordinátor pečovatelské služby, odborný kontaktní pracovník v SS, odborný resocializační pracovník, poradce v SS atd.)

Pozitiva

- Typové pozice jsou již naformulované v rámci Národní soustavy povolání.
- Je jich přijatelně nízký počet, takže by mohl být systém administrativně méně náročný.

Negativa

- Typové pozice v rámci Národní soustavy povolání pro povolání „odborný sociální pracovník“ jsou značně nesystémově zpracované.
- Systém není sjednocující.
- Otázkou je flexibilita systému.

Ad 2) Zhodnocení kritéria „dle resortů“

(např. MPSV, zdravotnictví, školství atd.)

Pozitiva

- Díky malému počtu specializací by mohl být systém administrativně méně náročný.

Negativa

- Specializace by se musely dále rozpracovat zejména v resortu MPSV (např. oblast sociálních služeb je velmi široká), takže by se znovu musela hledat kritéria pro specializace.
- Systém není sjednocující.

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Ad 2) Zhodnocení kritéria „dle cílové skupiny“

(např. senioři, sociálně vyloučení, rodiny s dětmi atd.)

Pozitiva

- Cílové skupiny zůstávají poměrně stabilní, takže by nemusely být takové požadavky na změnu (systém by byl relativně stabilní).
- Flexibilitu by bylo možno řešit reformulováním vnitřních požadavků na specializace.

Negativa

- Systém není sjednocující.
- U oblastí sociální práce, které pracují polyvalenčně (např. tzv. sociální práce na obcích) by nebylo možné dosáhnout komplexní specializace).
- Obecně se termín cílová skupina zdá být v sociální práci ne zcela vhodný.
- Může být kritizováno jako příliš široké.

Ad 2) Zhodnocení kritéria „dle nepříznivé sociální situace“

(např. závislosti, problémy spojené se stárnutím, trauma a násilí atd.)

Pozitiva

- Systém by pracoval se situací, takže by mohli specializace využívat lidé z různých resortů, typových pozic, cílových skupin (není tak diferencující jako některé jiné).
- Poskytoval by komplexní pojetí práce s klienty v nepříznivé situaci.
- Tento systém bývá využíván i v zahraničí.
- Nemusel by zahrnovat až tak velké množství specializací.
- Flexibilně by mohl reagovat na nově vznikající nepříznivé situace.

Negativa

- Systém by mohl poskytovat velký prostor pro lobbying, jaké situace zahrnout a jaké ne.
- Nemusí být tedy ve výsledku zcela systémový.
- Časem by se mohl systém rozbujet do velkého množství specializací.
- Do budoucna riziko administrativní náročnosti.
- Může být kritizováno jako příliš široké.

evropský
sociální
fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Ad 3) Příklad rozpracování kritéria „dle nepříznivé sociální situace“

- Specializace v oblasti závislostí.
- Specializace na nepříznové sociální situace spojené se stárnutím.
- Specializace v oblasti traumatu a násilí.
- Specializace na nepříznivé sociální situace rodin s dětmi.
- Specializace na nepříznové sociální situace spojené s mentálním a duševním zdravím (případně rozdělit).
- Specializace na nepříznové sociální situace spojené s fyzickým zdravím.
- Specializace na nepříznové sociální situace spojené s chudobou a nezaměstnaností (případně rozdělit).
- Specializace na nepříznové sociální situace spojené s imigrací.
- Specializace na nepříznové sociální situace spojené se specifickými formami porušování sociálních norem (např. kriminalita, některé formy prostituce, některé patologické sekty, problémy spojené s hooligans atd.).
- Specializace v oblasti penitenciární a postpenitenciární podpory.
- Specializace na nepříznivé situace dětí a mládeže ve školských zařízeních.